

קטינים בתקשורת בראי החוק והאתיקה

סקירת החוקים והכללים הקיימים וריאיון עם ח"כ עליזה לביא על הקוד האתי החדש המתגבש

עו"ד עופרה בן מאיר

פרסום כזה מנוגד להוראת החוק, והעונש בגינו יכול להגיע לכדי שנת מאסר.

יתר על כן, הסעיף הנ"ל אף אוסר לפרסם את תמונתו של קטין בכל מקרה שמדובר בתמונת עירום של קטין בן 5 ומעלה. כאשר מדובר בפרסום בעל הקשר מיני, לא רק שאסור לפרסם תמונת עירום של הקטין, אסור גם לפרסם הדמיה או ציור של גופו של קטין.

יש עוד סעיפי חוק האוסרים לפרסם צילום של חקירת ילדים בידי חוקר ילדים ו/או צילום מתוך דיון בבית משפט "בדלתיים סגורות" שקטין היה מעורב בו (כך למשל, כל דיון בבית המשפט הקשור לנוער מתנהל "בדלתיים סגורות") ו/או בכל מקרה שהפרסום מכון להשפיל ו/או לבזות את הקטין. חשוב לציין כי לא כל מקרה שמצוינים בו פרטים שעשויים להביא לזיהוי הקטין בידי מכריו הוא הפרה של כללים אלה.

החוק אף אוסר פרסום מעורבותו של קטין במעשה פלילי קיים אם בעת העמדתו של הקטין לדין עקב המעורבות באותו מעשה הוא היה או עודנו קטין – גם אם הקטין כבר בגר. כלומר, האיסור נמשך אף שהקטין כבר בגיר. זאת, כדי לאפשר שיקום מלא של מי שפשע בהיותו קטין, בלי שעברו הפלילי "ירדוף" אחריו.

כללים אתיים לחשיפת קטינים בתקשורת

לתיקוני חקיקה אלו יש כללים אתיים משלימים. תקנון האתיקה המקצועית של

מרביתם של הסדרי חקיקה אלו אינם נתונים לבחירתו של הקטין ו/או הוריו. האיסור על פרסום מידע פוגעני הנוגע לקטינים הוא איסור גורף, ואין בהסכמת הקטין ו/או הוריו כדי לרפא איסור זה. בכך ביקש המחוקק למנוע מצבים של הפעלת לחץ לא הוגן על הקטין ו/או על הוריו להתיר את הפרסום, וכן למנוע פגיעה במי שאינו מסוגל להבין את טיבו של המידע המפורסם עליו ו/או על ילדיו. היתר לאותם פרסומים יכול להינתן רק על-ידי בית המשפט שהוסמך לכך לפי החוק.

סעיף 24 לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960, קובע שורה של תחומים שאין לפרסם בקשר אליהם שם של קטין ו/או תמונתו ו/או כל פרט מזהה אחר היכול לאפשר את זיהוי מושא הכתבה – הקטין, אשר מתקיימים בו אחד או יותר מהתנאים האלה:

הובא לפני בית משפט, מטופל על-ידי פקיד סעד, ניסה להתאבד, התאבד, ביצע בדיקות איידס, נבדק ו/או טופל בבית חולים פסיכיאטרי, חשוד ו/או נאשם בביצוע עבירה פלילית, קשור במעשה של 'שחיתות מידות', הוא בנו או נכדו או אחיו של אדם שנאשם בביצוע עבירה, נפגע מעבירת מין מסוג כלשהו, היה עד לעבירה פלילית. על אחת כמה וכמה אין לפרסם את זהותו של קטין שנפגע מינית על-ידי מי מבני משפחתו. כמו כן אין לפרסם את זהותו של קטין שהוא ילד מאומץ.

במסגרת חופש הביטוי, חופש העיתונות הוא עקרון יסוד בכל חברה דמוקרטית. אפשר לומר כי בהיעדר חופש הביטוי כמעט אי אפשר לדבר על חברה חופשית ודמוקרטית. עם זאת, גם לחופש הביטוי והעיתונות יש גבולות, וחברה חפצת חיים מחויבת להתוותם לפני כלי התקשורת. האסוציאציה הראשונה שעולה לעתים קרובות בהקשר זה היא הצנזורה הצבאית המבקשת למנוע חשיפה של סודות מדינה בכלי התקשורת.

הטענה היא שחשיפתם של סודות עלולה לסכן חיי אדם. אלא שכיום ברור כי כשם שיש למנוע פרסומים כדי להגן על חיי אדם, יש גם לתחום ולהגביל פרסומים הנוגעים לקטינים, כדי למנוע פגיעה בהם. לנוכח פגיעותם הרבה של קטינים, פרסום הנוגע להם עלול לגרום להם נזק שאין לו תקנה.

חשיפת קטינים בתקשורת והחוק

כנסת ישראל חוקקה לאורך השנים תיקוני חקיקה בחוקים שונים כדי למנוע פרסומים מזיקים בכלי התקשורת הנוגעים לקטינים, רובם קטינים שנפגעו מעבירות, קטינים בסיכון או קטינים עוברי חוק.

הסדרי החקיקה הללו מאופיינים, מחד גיסא – ברצון שלא לפגוע בחופש הביטוי והעיתונות, ומאידך גיסא – ברצון להבטיח את כבודם של אותם קטינים שהפרסומים עוסקים בהם, את שלומם ובריאותם, ובכלל זה בריאותם הנפשית.

לפיכך הוחלט על הקמת שולחן עגול בהשתתפות ארגוני הנשים, איגוד מרכזי הסייע, גופי השידור, הרשות השנייה והמכון הישראלי לדמוקרטיה, במטרה לנסות לגבש קוד אתי מוסכם, שגופי השידור יקבלו עליהם לאמצו מתוך רצון טוב ורגישות ואחריות ציבורית. בעקבות החלטת הוועדה כונס פורום רב משתתפים, ואליו זומנו גם נציגים ממרכז האתיקה במשכנות שאננים ומתא העיתונאיות, וזומנה יועצת ראש הממשלה לענייני נשים.

על-פי הקוד, שיהיה בעל מעמד המחייב את כלל גופי התקשורת המשודרת בישראל, יש לשקול כל העת את "זכותם של נפגעי עבירות מין לפרטיות ולכבוד, אל מול זכות הציבור לדעת". הקוד מחדד את הדרישות הקיימות בחוק לשמור על פרטיותם של קטינים נפגעי עבירה ואף מוסיף עליהן את החובה שלא להטריד קטינים נפגעים ולא לארוב להם ולבני משפחותיהם. הקוד אוסר על עיתונאי לפנות לקטין נפגע עבירה או לבן משפחתו ולהציע לו להתראיין בכלי התקשורת. אם ריאיון מתקיים, יש להקפיד הקפדה יתרה על פרטיותו של נפגע העבירה.

נכון לעכשיו, הקוד נוסח ועבר בוועדה. ואיגוד נפגעי תקיפה מינית מקיים סדרת פגישות עם עורכים בתקשורת במטרה להציג להם את הקוד. לא ברור עדיין עם כל גופי התקשורת יאמצו את הקוד ויתמכו בו. נראה שיש חברות תקשורת כגון "קשת" שהביעה נכונות ועשתה צעדי שיתוף פעולה עם הקוד, אבל יש גופי תקשורת שטרם הביעו את תמיכתם בו.

לדבריה של חברת הכנסת לביא: "הילדים הם של כולנו. המרחב הציבורי צריך להיות נקי ומתוקן. הקוד שמוגש לנו נכתב על-ידי שותפים רבים, ומתפקידנו עכשיו לוודא שהוא יאומץ על-ידי כל הגורמים בשטח".

ולקימו של שיח ציבורי עשיר ומגוון. זכות זו צריכה להיות מאוזנת עם החובה להגן על טובת נפגעי עבירות מין, ובכלל זה על זכויות ואינטרסים שלהם כנפגעי עבירות שהשפעתן ארוכת טווח על הנפגעים, ובהתחשב בגילם, בגרותם ומידת התפתחותם הפיזית והרגשית, ומתוך הבנה שמופעי אלימות מינית עשויים לגרום לשחזור הטראומה אצל נפגעים ולתחושת אבדן שליטה מחודשת על חייהם".

צילום: חנוך פריד

ח'כ' לביא: המרחב הציבורי צריך להיות נקי ומתוקן.

ח'כ' לביא הדגישה את הצורך בניסוחו של הקוד האתי החדש: "שוב ושוב נחצים קווים אדומים, לא מזמן ראינו ילדה בת 7 שהוטרה מינית מתראינת בתכנית טלוויזיה בערוץ 10... לדבריה, "בעקבות אחד הדיונים בוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בנושא הסיקור התקשורתי של תכניות ריאליטי והשתתפות עברייני מין, החלטנו לקבוע יחד עם גופי תקשורת קוד אתי אחיד להתמודדות עם סיקור הטרדות מיניות. הגיע הזמן ללמוד מטעויות שנעשו ומחולשות קיימות".

העיתונות משנת 1996 קובע, בסעיף 6, כי יש לשמור על פרטיותו ושמו הטוב של אדם, למעט במקרים שנמצא, לאחר בירור עובדתי, כי יש עניין ציבורי לפגוע בשמו הטוב. סעיף 9 קובע כי אין לפרסם שם של נפגע עבירת מין ללא הסכמתו (כשמדובר בקטין, עניין ההסכמה אינו מעלה ואינו מוריד, שכן החוק אוסר לפרסם כי קטין הוא נפגע עבירה, אף אם נתן את הסכמתו לפרסום). סעיף 10 לתקנון קובע כי אין לפרסם שמו של קטין, תמונתו או כל פרט אחר לגביו בנסיבות העלולות לפגוע בו, ללא הסכמת הוריו.

גם בכללי הבזק (שידורי בעל זיכיון), התשמ"ח-1987, מוסדר האיסור לפרסם פרטים הפוגעים בכבודו ובפרטיותו של אדם בהיעדר עניין ציבורי לפרסום. כן נקבע בכללים כי ריאיון עם קטין ייעשה רק בהסכמת הוריו, ובלבד שבמהלך הריאיון לא יתפרסמו פרטים האסורים לפרסום בהתאם לסעיף 24 לחוק הנוער הנ"ל.

"הגיע הזמן ללמוד מטעויות שנעשו" - הקוד האתי המתגבש

בעת האחרונה, ולנוכח ריבוי מקרים של פרסומים פוגעניים באמצעי התקשורת, חברו יחד חברת הכנסת עליזה לביא, היועצת המשפטית של איגוד מרכזי הסייע, עו"ד ליאת קליין, וד"ר תהילה אלטשולר מהמכון הישראלי לדמוקרטיה - לגבש ולפרסם קוד אתי חדש. מטרת הקוד האתי - להסדיר את מרחב הפעולה של העיתונאים ולהתוות קווים מנחים לסיקור חדשותי לא פוגעני של מקרי פגיעה מינית של מי שבחר להתראיין ולהיחשף.

מטרת הקוד האתי "ליצור כללי הצגה של עבירות מין בתקשורת. הצגת תכנים מכל סוג באמצעי התקשורת היא חלק ממימוש הזכות לחופש ביטוי

* בכתיבת סקירה זו נעזרנו בחוברת "ילדים בתקשורת - המותר והאסור" בעריכת עו"ד לימור סולומון וד"ר יצחק קדמן, בהוצאת המועצה הלאומית לשלום הילד ואג'נדה - מרכז ישראלי לאסטרטגיית תקשורתית, תשס"ה - 2005.